

Justitiedepartementet

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ ”KRAV PÅ KUNSKAPER I SVENSKA OCH SAMHÄLLSKUNSKAP FÖR SVENSKT MEDBORGARSKAP” (SOU 2021:2)

Inledande synpunkter

Jämställdhetsmyndigheten har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på delbetänkandet ”*Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap*”. Myndighetens yttrande är avgränsat till i huvudsak de frågor som rör dess verksamhetsområde.

Konsekvenser för jämställdheten

Syftet med förslaget är att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle. Jämställdhetsmyndigheten välkomnar ambitionen att främja ett inkluderande samhälle men vill samtidigt betona att förslaget måste utvecklas i enlighet med sitt syfte för att inte motverka det.

I kommittédirektiven ingår att särskilt beakta de jämställdhetspolitiska målen och vikten av att ge lika goda förutsättningar för integration för såväl kvinnor som män. Jämställdhetsmyndigheten välkomnar denna ansats.

Utredningen konstaterar att det finns brett forskningsstöd för att högre krav på språkkunskaper leder till exkludering och diskriminering i synnerhet av kvinnor, äldre och grupper med låg eller ingen utbildningsbakgrund. Detta medför att förslaget riskerar att leda till segregation istället för integration och att befästa rådande hierarkier (s.188).

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett svenskt medborgarskap innebär möjligheten att fullt ut utnyttja sina demokratiska rättigheter genom att kunna rösta i riksdagsval.

Jämställdhetsmyndigheten delar utredningens analys att tillräckliga språkkunskaper i svenska och samhällskunskap är en nödvändig förutsättning för att till fullo ha makt både över sitt eget liv och att utöva inflytande över samhällsutvecklingen.

För att förslaget ska uppnå sitt syfte med att främja ett inkluderande samhälle krävs att kraven på svenska kunskaper verkligen ökar individens språkfärdigheter och att förutsättningarna anpassas i enlighet med den enskildes behov så att exkludering av vissa grupper minimeras.

Mot denna bakgrund vill Jämställdhetsmyndigheten understryka vikten av den bedömning som görs av utredaren att konkreta och riktade åtgärder bör vidtas för att motverka risken att föreliggande förslag leder till att kvinnor, äldre och lågutbildade får svårare att få medborgarskap och därmed ställs utanför möjligheten att påverka politiken genom att delta i riksdagsval. De nödvändiga åtgärder som behöver vidtas för att kvinnor och män ska ges samma förutsättningar att uppnå kraven för medborgarskap behöver sålunda utarbetas och konkretiseras inför beslut baserat på betänkandet Kvalitén och omfattningen på dessa åtgärder blir avgörande för att förslaget ska kunna uppnå sitt syfte och inte leda till indirekt diskriminering av vissa grupper.

Utredningen tar upp tre av de sex jämställdhetspolitiska delmålen som är av särskild relevans för förslaget:

Jämn fördelning av makt och inflytande; Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och forma villkoren för beslutsfattande. För att föreliggande förslag inte ska motverka detta delmål innebär det med nödvändighet att möjligheten för kvinnor och män att förvärva medborgarskap bör vara likvärdig.

Ekonomisk jämställdhet; Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete. Tidigare utredningar och forskning konstaterar att det är svårare för nyanlända kvinnor än män att etablera sig på arbetsmarknaden och gapet i sysselsättningsgrad tenderar att vara stort de tio första åren i Sverige (SOU 2020:54 s. 429) Majoriteten av individer som ansökte om arbetstillstånd under 2019 var män och majoriteten av de som ansökte på anknytning till anhörig i Sverige var kvinnor vilket tyder på att redan vid ankomst till Sverige står kvinnor längre från arbetsmarknaden än män.

Att kunna tillräckligt bra svenska är en grundförutsättning för att få arbete men att ha ett arbete innebär också möjligheten att öva sig i språket och utveckla det. Utredningen bör beakta denna ojämlikhet inför beslut baserat på betänkandet.

Slutligen tar utredningen upp delmålet *En jämställd utbildning.*

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. Det finns i dag forskningsstöd för att nyanlända kvinnor och flickor har kortare och sämre utbildningsbakgrund. Nyanlända kvinnor missgynnas hela vägen igenom det svenska mottagningssystemet, från etableringsstöd till könssegregering i utbildningserbjudande, och de val de själva gör.

Sammanfattande synpunkter

För att utformningen av förslaget inte ska riskera att missgynna kvinnor, äldre eller lågutbildade vill Jämställdhetsmyndigheten understryka vikten av att regeringen inför beslut baserat på betänkandet tar hänsyn till följande:

- Tillse att de riktade åtgärder som skall förhindra att kvinnor, äldre och lågutbildade missgynnas av förslaget utarbetas och omsätts i handling
- Integrera jämställdhetsaspekter i varje del av det slutgiltiga förslagets utformning.
- Beakta förslagets konsekvenser för de jämställdhetspolitiska målen som helhet.

För Jämställdhetsmyndigheten

.....

Lena Ag

Generaldirektör

.....

Eva Thyselius

Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschef Carina Abréu, verksjurist Anna Tingbäck och strategisk rådgivare Maria Skalin Alströmer deltagit.